

ŽENE ŽRTVE KAZNENOG DJELA – PRIKAZ I KARAKTERISTIKE POČINITELJA KAZNENIH DJELA NASILJA U OBITELJI

Dr. sc. Ivica Luketić²²² naslovni predavač

**Ministarstvo pravosuđa i uprave, Uprava za zatvorski sustav i probaciju,
Centar za dijagnostiku u Zagrebu**

Sažetak: Nasilje nad ženama kao fizički slabijim bićima sveprisutna je pojava od davne prošlosti koje ranije nije sankcionirano, no s vremenom žene žrtve su u kaznenoj politici dobile svoje mjesto te danas možemo govoriti o značajnijoj zaštiti žena žrtava nasilja. Kako su se javljali razni pojavi oblici nasilja tako je dolazilo i do promjena u zakonskoj regulativi kažnjavanja počinitelja nasilja nad ženama. Dakle, žene žrtve su deklarirane kao osobe koje su trpjele određenu štetu koja je uzrokovana kaznenim djelom. Nasilje nad ženama definirano je i u samoj Deklaraciji o uklanjanju nasilja nad ženama. Obiteljsko nasilje uključuje primjenu fizičke prirode (tjelesno kažnjavanje ili dovođenje žrtve u ponižavajući položaj) psihičko (koje kod žrtve ugrožava i vrijeđa njeno dostojanstvo), ekonomsko te seksualno nasilje. Rad se sastoji od dva dijela; uvodni i istraživački dio. Autor u uvodnom dijelu daje kratki uvod u viktimologiju, prikazuje i analizira pojedine međunarodne i domaće izvore zaštite od nasilja u obitelji. S druge strane autor u radu prikazuje karakteristike počinitelja kaznenih djela u obitelji, gdje su žene žrtve. Cilj i svrha rada je analiza politike kažnjavanja počinitelja kaznenih djela na štetu žena, te analiza izrečenih kazni i pojedinih posebnih obveza. U skladu s navedenim postavlja se i osnovno istraživačko pitanje: Koja su obilježja počinitelja kaznenog djela obiteljskog nasilja. Empirijsko istraživanje za potrebe izrade rada provedeno je metodom upitnika na populaciji zatvorenika koji su tijekom 2024. godine izdržavali kaznu zatvora u Republici Hrvatskoj zbog počinjenog kaznenog djela iz čl. 179.a Kaznenog zakona Republike Hrvatske (Narodne Novine 125/11). Upitnik je uređen na način da prikupljeni podatci budu pogodni za primjenu multivarijantne analize podataka. Radi boljeg pojašnjavanja statistički dobivenih rezultata uporabiti će se i kvalitativna metoda i meta analiza. Autor u radu daje svoje komentare, pojašnjenja i moguće preporuke za buduća istraživanja.

Glavne riječi: žene, obitelj, žrtve, kazneno djelo, počinitelji kaznenog djela

Uvod - općenito o nasilju

Nasilje u obitelji je nasilje koje se događa između članova obitelji (roditelja, partnera, braće i sestara ili članova obitelji više generacija, npr. roditelja i bake/djeda). Nasiljem u obitelji smatraju se svi prijeteci, prisiljavajući ili kontrolirajući postupci koje koristi jedan član obitelji prema drugome.²²³

Nasilje u obitelji predstavlja izazov u zaštiti ljudskih prava (pravo na život, sigurnost, dostojanstvo, tjelesni i emocionalni integritet) te ostavlja duboke zdravstvene, socijalne i druge posljedice na žrtvu nasilja kao i na funkcioniranje cijele obitelji, zajednice i društva.²²⁴

²²² ivica.luketic@gmail.com, ivica.luketic@czd.pravosudje.hr

²²³ Hrabri telefon <https://odrasli.hrabritelefon.hr/clanci/nasilje-u-obicelji/>

²²⁴ Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike <https://mrosp.gov.hr/istaknute teme/obicelj-i-socijalna-politika/obicelj-12037/nasilje-u-obicelji-12046/12046>

Pojedini autori^{225, 226} smatraju da je nasilje najsnažniji oblik neverbalne komunikacije, te nasilje u obitelji opisuju kao skup ponašanja čiji je cilj kontrola nad članovima obiteljske zajednice uporabom sile, zastrašivanja i manipuliranja.

Nasilje se može sagledati u nekoliko relativno najčešćih oblika; kao fizičko, seksualno, psihičko ili ekonomsko. Prva tri oblika nasilja su češća u praksi i kao takva više prepoznata, no ekonomsko nasilje (financijsko, materijalno) u Republici Hrvatskoj, u zakonodavnoj praksi je od 2009. godine.²²⁷

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji²²⁸ (čl. 10.) definira da je nasilje u obitelji: primjena fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda; tjelesno kažnjavanje ili drugi načini ponižavajućeg postupanja prema djeci, psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost; ekonomsko nasilje kao zabrana ili onemogućavanje korištenja zajedničke ili osobne imovine, raspolaganja osobnim prihodima ili imovine stečene osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i za skrb o djeci; zanemarivanje potreba osobe s invaliditetom ili osobe starije životne dobi koje dovodi do njezine uznemirenosti ili vrijeđa njezino dostojanstvo i time joj nanosi tjelesne ili duševne patnje.²²⁹

Nasilje nad ženama, je ono koje je uglavnom počinjeno od strane njenog supruga ili izvanbračnog partnera,²³⁰ što predstavlja velik i značajan problem u samom funkcioniranju obitelji, a napose i u društvu općenito.²³¹ Tim više je i porazno jer ga čine osobe koje su sa ženama u određenom odnosu (bilo braku ili intimnoj vezi), čime se žene dovodi između ostaloga i u podređeniji položaj.^{232, 233}

Osim nasilja nad ženama, unutar penalnog sustava evidentira se nasilje u odnosu na muškarce. Takvih kaznenih djela je značajnije manje u zatvorskoj populaciji.

S druge strane, kada se spominje intimna veza, tada se taj pojam odnosi na odnos između dvije osobe koje nisu u biološkoj vezi, no uglavnom žive ili su živjeli u zajedničkom kućanstvu, odnosno u ljubavnoj su vezi.²³⁴

²²⁵ Hacker, F. (1971). *Aggression - Die Brutalisierung der modernen Welt*, Beč: Molden

²²⁶ Zečević, I. (2010). *Priručnik – program prevencije vršnjačkog nasilja u školama*.

Banja Luka

²²⁷ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Narodne novine 137/09

²²⁸ Zakon o zaštiti nasilja u obitelji, Narodne novine 70/17

²²⁹ Ministarstvo unutarnjih poslova RH <https://mup.gov.hr/online-prijave/zastita-djece-i-obiljelji/nasilje-u-obiljelji-281678/sto-je-nasilje-u-obiljelji-281730/281730>

²³⁰ Ksenija Klasnić (2011); *Ekonomsko nasilje nad ženama u intimnim vezama u hrvatskom društvu – konceptualne postavke*, Socijalna ekologija Zagreb, Vol. 20 (2011.), No. 3, str.336

²³¹ Grubišić-Ilić, M., Kozarić-Kovačić, D., *Nasilje u obitelji – medicinski i pravni mehanizmi za zaštitu djece od zloporabe sredstava ovisnosti i zlostavljanja*, Zagreb, 2001, str. 75-79

²³² UN General Assembly (1993). Declaration on the Elimination of Violence against Wo-men, A/RES/48/104. URL: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f25d2c.html>

²³³ Rittossa, D., & Vasiljević, S. (2023). *Nasilje nad ženama i nasilje u obitelji*.

²³⁴ Mouradian, Vera E. (2000). *Abuse in Intimate Relationships: Defining the Multiple Dimensions and Terms*. National Violence Against Women Prevention Research Center. URL: <http://www.musc.edu/vawprevention/research/defining.shtml>

U obitelji, je u povijesti bilo nasilnih rješavanja problema, no takva ponašanja su bila uobičajena i nisu bila kažnjavana²³⁵, a moglo bi se reći i da su bila patrijarhalno uvjetovana.²³⁶

Obiteljska nasilja često su skrivena, nevidljiva i zato mnogo opasnija. Njihove žrtve su ili nemoćne i slabe ili premlade ili prestare da bi se suprotstavile nasilniku ili ih neka društvena očekivanja ili vlastiti strahovi i stavovi prisiljavaju na šutnju.²³⁷

Nasilje nad ženama predstavlja globalni problem²³⁸, no svako društvo ponaosob određuje što je za njega kažnjivo, a što nije.²³⁹ Za postupanje u slučajevima nasilja u obitelji u Republici Hrvatskoj utvrđena je Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji²⁴⁰, te Protokol o postupanju u slučaju obiteljskog nasilja²⁴¹.

Svjetska zdravstvena organizacija objavila je rezultate istraživanja u periodu između 1982. i 1999. godine u različitim populacijama diljem svijeta pokazala su da je između 10 i 69 % žena u nekom razdoblju života tjelesno zlostavljao intimni partner. Također u istom istraživanju 20 % žena je izjavilo da je bilo seksualno zlostavljano u obitelji.²⁴²

Cilj i svrha rada je analiza politike kažnjavanja počinitelja kaznenih djela na štetu žena, te analiza izrečenih kazni i pojedinih posebnih obveza. U skladu s navedenim postavlja se i osnovno istraživačko pitanje: Koja su obilježja počinitelja kaznenog djela obiteljskog nasilja, zbog čega je i glavnina i težište cjelokupnog rada stavljena na provedeno empirijsko istraživanje.

Pojedini međunarodni te domaći dokumenti za zaštitu od nasilja u obitelji

Jedni od značajnijih međunarodnih dokumenata koji reguliraju nasilje (zaštitu od nasilja u obitelji) su: Opća deklaracija o pravima čovjeka (čl.16)²⁴³, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (čl.23.)²⁴⁴, Konvencija o pravima djeteta (čl. 19)²⁴⁵, Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama²⁴⁶.

²³⁵ Rubenser, Lorie (2007). Worldwide sociolegal precedents supporting domestic violence from ancient to modern times. U: Jackson, Nicky Ali (ur.): Encyclopedia of Domestic Violence (str. 733-737). New York i London: Routledge.

²³⁶ Swearingen, Elizabeth (2003). Aggression: Feminist Perspective. Encyclopedia of Murder and Violent Crime. SAGE Publications. URL: http://www.sage-ereference.com/vio-lentcrime/Article_n5.html

²³⁷ Grozdanić, V., Škorić, M. i Vinja, I. (2010). Nasilje u obitelji u svjetlu promjena Kaznenog zakona. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 17 (2), str.670

²³⁸ Gasmi, G., & Prlja, D. (2024). Nasilje nad ženama u međunarodnom pravu, str. 13

²³⁹ Cifrić, Ivan (2009). Kultura i okoliš. Zatrešić: Visoka škola za poslovanje i upravljanje s pravom javnosti „Baltazar Adam Krčelić“, str.144

²⁴⁰ Vlada Republike Hrvatske. Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji.

²⁴¹ Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Protokol o postupanju u slučaju obiteljskog nasilja. Zagreb: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

²⁴² Krug EG, Dahlberg LL, Mercy JA, Zwi AB, Lozano RE World health report on violence and health. Geneva: WHO, 2002.

²⁴³ Odluka o objavi Opće deklaracije o ljudskim pravima, Narodne Novine 12/09

²⁴⁴ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, usvojen na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda, 16.prosinca 1966.godine (rezolucija br.2200A XXI, a koji je stupio na snagu 23.ožujka 1976. godine.

²⁴⁵ Konvencija o pravima djeteta, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, 2001.

bilo kakav akt nasilja koji se temelji na rodu i spolu, a koji kao posljedicu ima, ili je vjerojatno da će imati, fizičku, seksualnu ili psihološku štetu ili patnju u žena, uključujući prijetnje takvim radnjama, prisilu ili samovoljno lišavanje slobode, bilo u javnom ili privatnom životu, Istambulska konvencija²⁴⁷, Europska konvencija Vijeća Europe o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda²⁴⁸.

Kada se promatra zakonodavstvo u Republici Hrvatskoj, Kazneni zakon iz 1997. godine nije posebno regulirao kazneno djelo nasilja u obitelji, no već izmjenama navedenog zakona, 2000. godine uvedeno je kazneno djelo nasilničkog ponašanja u obitelji. Dok je samostalno kazneno djelo čl. 179.a uvedeno Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, 2015. godine.

Čl.179.a KZ „*tko grubo, učestalo ili na drugi način teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili druge bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do tri godine*“.

U Republici Hrvatskoj postoji i obveza obavještanja žrtava kaznenog djela, što je i predviđeno Zakonom o kaznenom postupku²⁴⁹ Žrtva kaznenog djela, kao i članovi obitelji preminule žrtve imaju pravo da na svoj zahtjev budu obaviješteni o ukidanju pritvora ili istražnog zatvora, bijegu okrivljenika i otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora te mjerama koje su poduzete radi njihove zaštite. O ukidanju pritvora ili istražnog zatvora i bijegu okrivljenika žrtva će biti obaviještena putem suda i policije, no tek na njen zahtjev. Također, žrtva kaznenog djela ima pravo da bez odgode bude obaviještena o puštanju uhićenika na slobodu, ukidanju pritvora ili istražnog zatvora, bijegu okrivljenika i otpuštanju zatvorenika s izdržavanja kazne zatvora te mjerama koje su poduzete radi njezine zaštite.

Pravilnikom o obavještanju žrtve o samostalnom izlasku zatvorenika ili kažnjenika²⁵⁰ propisan je način obavještanja žrtve kaznenog djela ili prekršaja, odnosno članova njezine obitelji ako je žrtva preminula, o samostalnom izlasku ili bijegu osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora zbog počinjenog kaznenog djela ili prekršaja na štetu žrtve. Nadalje, osigurava se da žrtve i obitelji žrtava budu pravovremeno obaviještene o samostalnom izlasku zatvorenika iz zatvora, bilo da je riječ o redovnom otpustu, uvjetnom otpustu, prekidu izvršavanja kazne ili drugom izlasku iz zatvora. O otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora žrtva će informacije temeljem svog zahtjeva dobiti od službenika Službenika za podršku žrtvama i svjedocima koji se nalaze u središtu Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije.²⁵¹

²⁴⁶ Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama, usvojena je na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 20.prosinca 1993.godine, 48/104

²⁴⁷ Istambulska konvencija, prihvaćena je u Istanbulu 2011. godine. Konvencija je stupila na snagu 01.kolovoza 2014.godine nakon što ju je ratificiralo deset država članica Vijeća Europe. Republika Hrvatska je Konvenciju potpisala 22.siječnja 2013.godine, a Europska unija 13.lipnja 2017. godine

²⁴⁸ Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne Novine, Međunarodni ugovori 18/97,6/99,14/02,13/03,9/05,1/06,2/10,13/17

²⁴⁹ Zakon o kaznenom postupku Narodne Novine 152/08, 76/09, 80/11, 121/11 - pročišćeni tekst, 91/12 - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19 i 80/22)

²⁵⁰ Pravilnik o obavještanju žrtve o samostalnom izlasku zatvorenika ili kažnjenika Narodne Novine 81/23

²⁵¹Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije <https://mpudt.gov.hr/obavjestavanje-zrtve-o-samostalnom-izlasku-zatvorenika-ili-kaznjenika/24305?lang=hr> (1.svibnja 2025.)

Stanje, kretanje i pojavnici oblici kaznenog djela nasilja u obitelji

Tablica1. Prijavljena kaznena djela – ukupno, te na štetu bliskih osoba - prema spolu žrtava u 2023. godini

Glava KZ-a/Naziv kaznenog djela	Ukupno kaznenih djela RH	Kaznena djela počinjena na štetu članova obitelji i bliskih osoba	Žrtva	
		2023.	M	Ž
Čl. 179. a Nasilje u obitelji	2.310	2.310	304	2.006

Analizirajući brojčane pokazatelje iz tablice 1 vidljivo je da je tijekom 2023. godine u Republici Hrvatskoj bilo 2310 kaznenih djela iz čl. 179a. Kaznenog zakona koja su počinjena na štetu članova obitelji i bliskih osoba. Kod njih 86,84 % žrtve su bile žene, što je i tema niže provedenog empirijskog istraživanja, odnosno tko su počinitelji ovog kaznenog djela na štetu žena.

Empirijsko istraživanje

Cilj istraživanja

Ovaj rad predstavlja prikaz rezultata dobivenih provedenim istraživanjem zatvorenika koji kaznu zatvora izdržavaju, obzirom da su počinitelji kaznenog djela nasilja u obitelji, sukladno čl. 179 a. KZ/11., a koji su kaznu zatvora započeli izdržavati u Centru za dijagnostiku u Zagrebu.²⁵² Analizom dostupne literature u novije vrijeme sličnih istraživanja nije bilo, a dobiveni rezultati mogu biti osnova za postavljanje budućeg sve obuhvatnijeg istraživanja karakteristika počinitelja kaznenih djela nasilja u obitelji.

Cilj i svrha rada je analiza politike kažnjavanja počinitelja kaznenih djela na štetu žena, te analiza izrečenih kazni i pojedinih posebnih obveza. U skladu s navedenim postavlja se i osnovno istraživačko pitanje: Kojima su obilježja počinitelja kaznenog djela obiteljskog nasilja?

Uzorak

Istraživanje je provedeno na uzorku (N=53) zatvorenika koji su se u razdoblju od 01. siječnja 2024. godine do 31. prosinca 2024. godine izdržavali kaznu zatvora u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, kaznenog tijela unutar Uprave za zatvorski sustav i probaciju, Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije. Za prikupljanje podataka kao i samo istraživanje dobivena je suglasnost Ministarstva, uprave i digitalne transformacije Klasa: 053-01/23-01/617, Urbroj: 514-10-03-01/01-23-02.

Instrument

Za potrebe ovog istraživanja konstruiran je anketni upitnik koji je sadržavao 24 varijable, a obuhvatio je socijalno demografska obilježja ispitanika kao i pojedina pravna odnosno penološka obilježja počinitelja kaznenog djela nasilja u obitelji.

²⁵² Osobu osuđenu na kaznu zatvora u trajanju duljem od šest mjeseci, ili kojoj preostali dio kazne iznosi više od šest mjeseci, sudac izvršenja rješenjem će uputiti u Centar za dijagnostiku u Zagrebu gdje se obavlja medicinska, socijalna, psihološka, pedagoška i kriminološka obrada zatvorenika. U Centru za dijagnostiku u Zagrebu boravi se u prosjeku četiri tjedna te se na temelju obavljenih poslova utvrđuje klasifikacija zatvorenika, donosi prijedlog pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora i predlaže kazneno tijelo u kojem će zatvorenik izdržavati kaznu zatvora.

Metoda obrade podataka

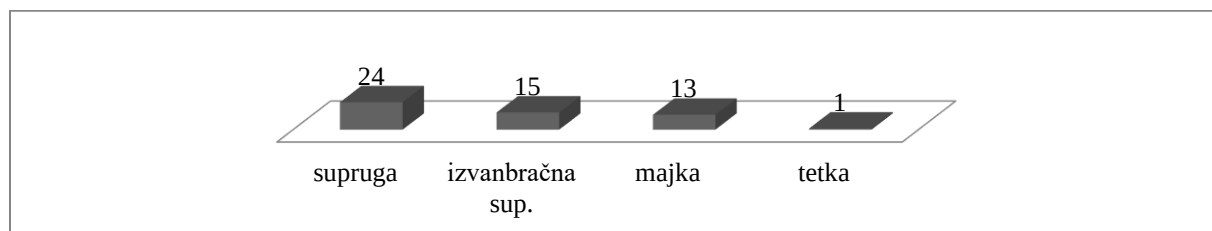
Riječ je o uzorku (N= 53) koji obuhvaća populaciju ispitanika koji su u definiranom razdoblju boravili u Centru za dijagnostiku. U obradi rezultata istraživanja korištene su normativne, deskriptivne metode, dok su prikupljeni podaci obrađeni računanjem apsolutnih i relativnih frekvencija, te statističkom obradom podataka u programu Jamovi.²⁵³

Rezultati istraživanja i rasprava- analiza frekvencija na pojedinim varijablama

Istraživanjem su obuhvaćeni muškarci počinitelji kaznenog djela nasilja u obitelji, a analiza frekvencija na pojedinim varijablama služi kako bi se stekli opći uvjeti o pojedinim karakteristikama počiniteljima ovog kaznenog djela.

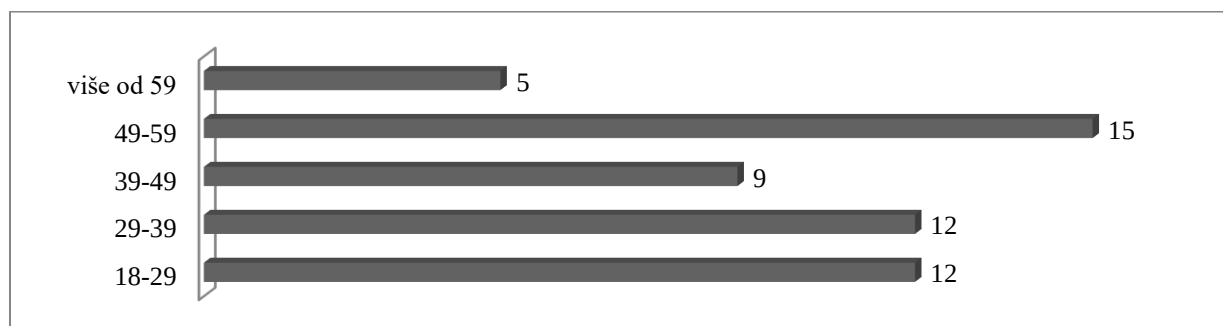
Grafikon 1. Odnos počinitelj-žrtva

Analizirajući podatke iz grafikona 1. vidljivo je da je žrtva kod najvećeg broja ispitanika počinjenog kaznenog djela supruga, odnosno izvanbračna supruga i to u 74 % slučajeva. Standardna devijacija pritom iznosi 0,871.

Mean (1,83) Median (2) Standard deviation (0,871)

Grafikon 2. Dob ispitanika u vrijeme počinjenja kaznenog djela

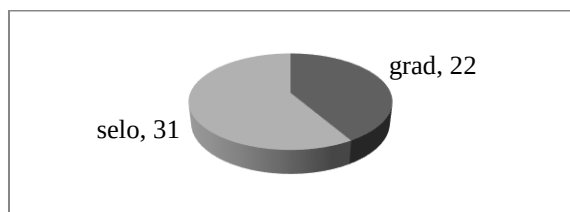

Mean (2,79) Median (3) Standard deviation (1,34)

Kada se temeljem provedenog istraživanja promatra dob ispitanika, vidljivo je da su počinitelji kaznenog djela nasilja u obitelji, uglavnom osobe mlađe životne dobi, od 18 do 39 godina, što čini 45,3 % ukupnog broja ispitanika, zatim 17 % ispitanika je u dobi od 39 do 49 godina, nakon čega slijedi 28,3 % ispitanika koji su u dobi od 49 do 59 godina, dok je svega 9,4 % ispitanika starije od 59 godina. Standardna devijacija za ovu varijablu iznosi 1,34.

²⁵³ The jamovi project (2022) *Jamovi*. (Version 2.3.) Computer Software, Retrieved from <https://www.jamovi.org/about.html>

Grafikon 3. Mjesto boravišta/prebivališta ispitanika

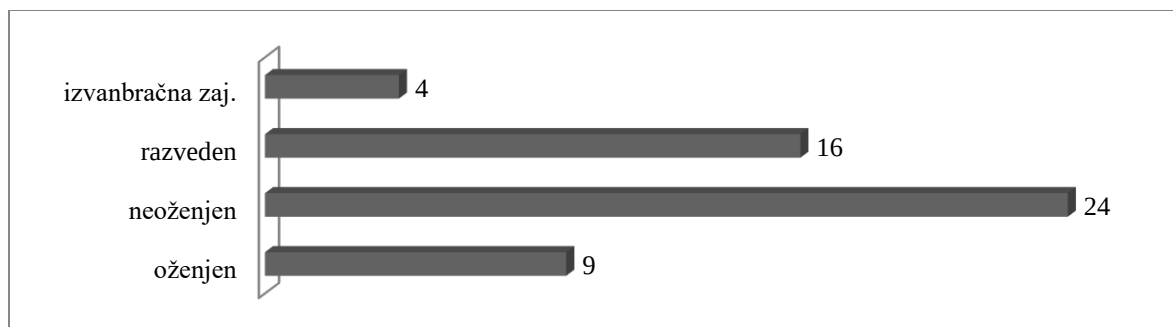

Mean (15) Median (1,58) Standard deviation (0,497)

Promatrajući rezultate istraživanja u odnosu na mjesto prebivališta ili boravišta ispitanika, vidljivo je da njih gotovo 59 % dolazi iz ruralne sredine, u odnosu na 41 % ispitanika koji dolaze iz urbane sredine. Standardna devijacija za ovu varijablu iznosi 0,497.

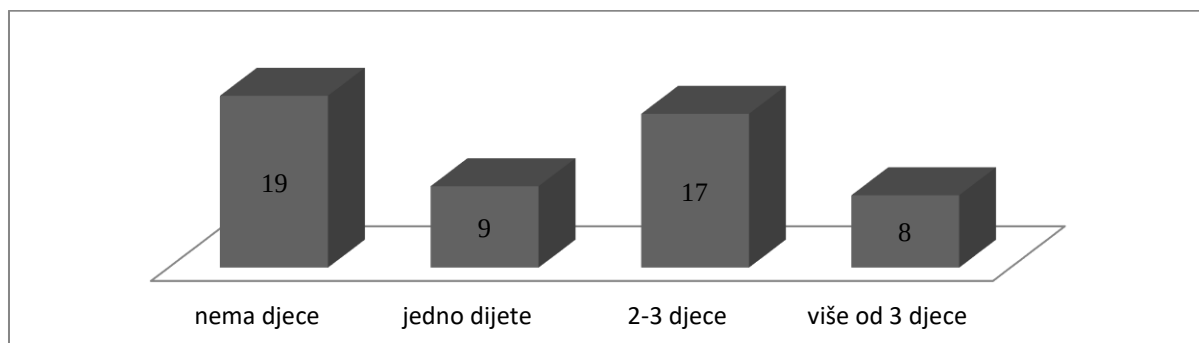
Iz niže prikazanog grafikona, vidljivo je da su trenutno ispitanici uglavnom neoženjeni, što čini nešto manje od polovine ispitanika, odnosno 45,3 %. Razvedenih je 30,2% dok je onih koji su i dalje u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici jedna četvrtina ispitanika. Dakle, niti počinjeno kazneno djelo nije utjecalo na činjenicu da bi došlo do razvoda braka ili prestanka izvanbračne zajednice. No, ove rezultate treba uzeti sa rezervom, obzirom da su to možda ispitanici koji su počinili kazneno djelo na štetu majke odnosno tetke, kojih je 26,4 %. Standardna devijacija u odnosu na varijablu trenutni bračni status ispitanika iznosi 0,841.

Grafikon 4. Trenutni bračni status ispitanika

Mean (2,28) Median (2) Standard deviation (0,841)

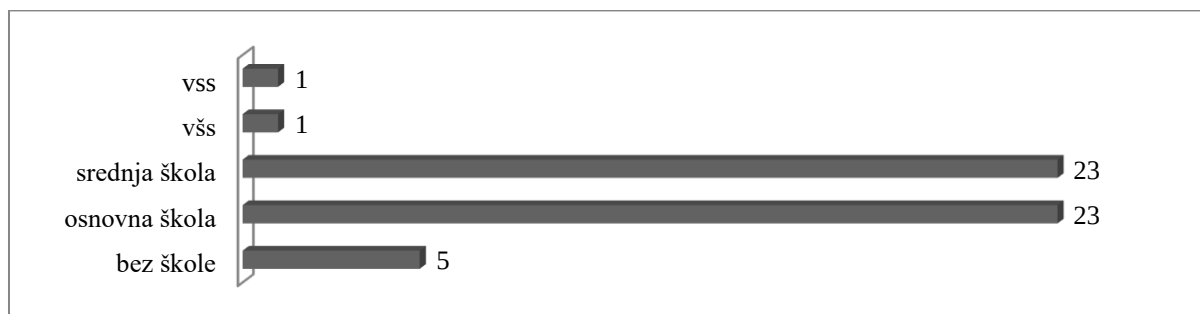
Grafikon 5. Koliko ispitanik ima djece

Mean (2,26) Median (2) Standard deviation (1,11)

Kada se analiziraju podatci iz grafikona 5, može se zaključiti da su 64,15 % ispitanika roditelji, te da imaju od jednog do više od troje djece. S druge strane 35,85 % ispitanika nema djece. Dakle, radi se o tome da su počinitelji kaznenog djela uglavnom roditelji. Standardna devijacija iznosi 1,11.

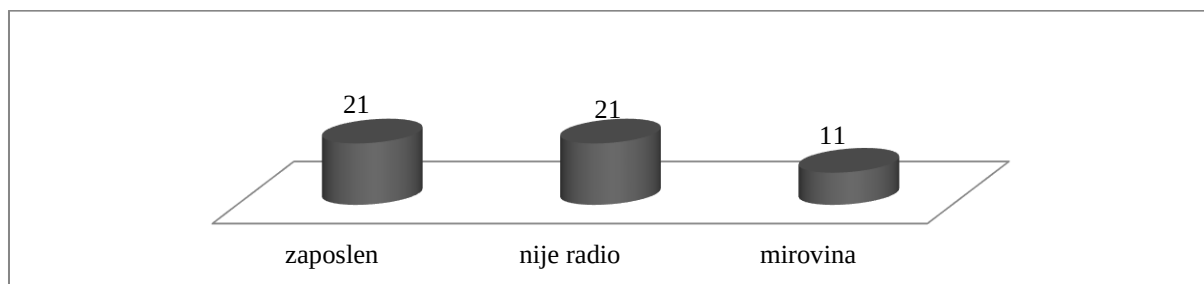
Grafikon 6. Školska sprema ispitanika

Mean (2,43) Median (2) Standard deviation (0,772)

Kada se analiziraju podatci vezano za školsku sprema standardna devijacija iznosi 0,772. Relativno najveći broj ispitanika njih gotovo 87 % ima završenu osnovnu odnosno srednju školu. Zanimljiv podatak je da je identičan broj onih koji imaju završenu samo srednju odnosno samo osnovnu školu. Višu ili visoku stručnu sprema imaju svega 3,7 % ispitanika, dok je onih bez završenog ikakvog stupnja obrazovanja 9,4 %.

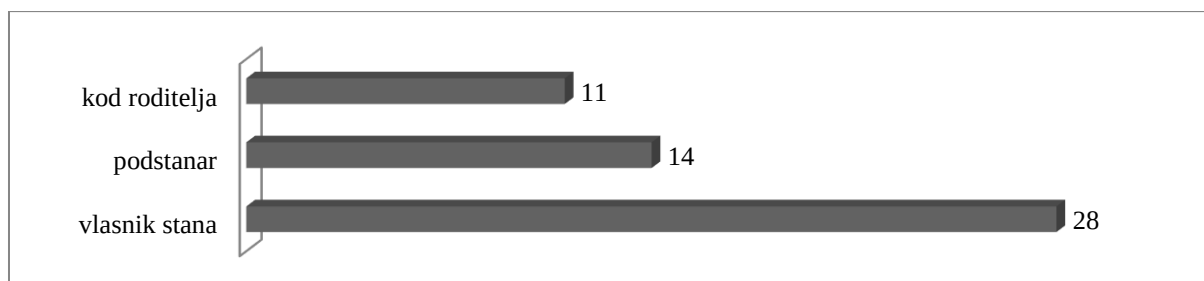
Grafikon 7. Zaposlenje ispitanika

Mean (1,81) Median (2) Standard deviation (0,761)

Analizirajući rezultate vezano za zaposlenje ispitanika, identičan broj je onih koji su u radnom odnosu 39,6 %, i onih koji nisu zaposleni , odnosno nisu bili u radnom odnosu prije dolaska na izdržavanje kazne zatvora. Dok je 20,75 % ispitanika tijekom počinjenja kaznenog djela bilo u mirovini. Standardna devijacija iznosi 0,761.

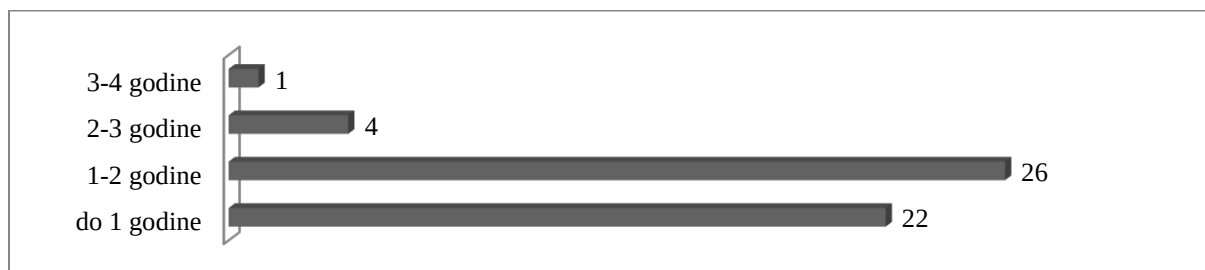
Grafikon 8. Stambena zbrinutost

Mean (1,68) Median (1) Standard deviation (0,803)

Najveći broj ispitanika je vlasnik stambene jedinice, odnosno njih nešto malo više od polovine, dok je 20,75 % ispitanika u zajednici sa svojim roditeljima, a nešto malo više od četvrtine ispitanika su živjeli u podstanarstvu. Standardna devijacija za ovu varijablu je 0,803.

Grafikon 9. Duljina izrečene kazne (čista kazna zatvora)

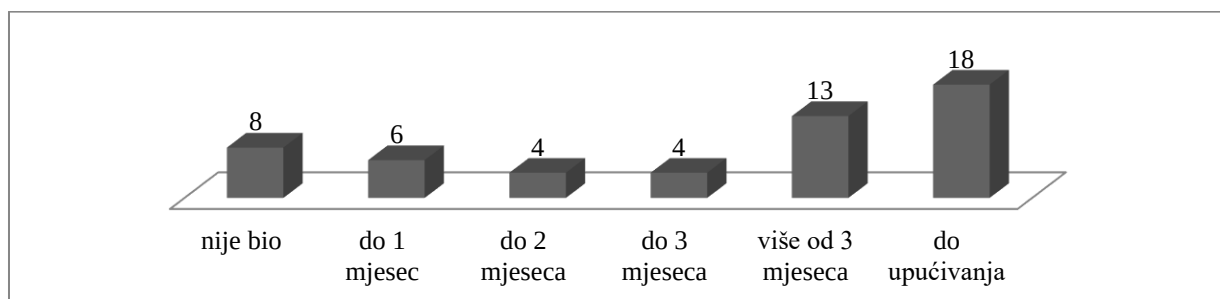

Mean (1,70) Median (2) Standard deviation (0,696)

Kada se promatraju podatci vezano za duljinu izrečene kazne zatvora (dakle ne gledajući one kojima je izrečena djelomično uvjetovana kazna zatvora, njih 90,6 % imaju izrečenu kaznu zatvora do dvije godine. Standardna devijacija je 0,696.

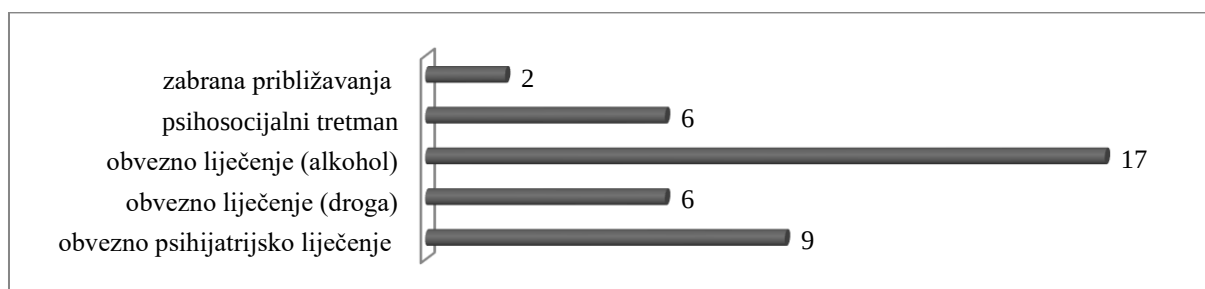
Najveći broj ispitanika 33,96 % boravilo je u istražnom zatvoru do upućivanja na izdržavanje izrečene kazne zatvora. Do tri i više od tri mjeseca je bilo 32,1% ispitanika, dok je 15,1 % ispitanika na izdržavanje kazne zatvora došlo samostalno, sa slobode. Ovdje su uključeni i oni koji su bar jedno vrijeme bili u istražnom zatvoru, te nakon ukidanja istoga boravili na slobodi. Standardna devijacija je 1,88.

Grafikon 10. Vrijeme provedeno u istražnom zatvoru

Mean (4,17) Median (5) Standard deviation (1,88)

Grafikon 11. Izrečena sigurnosna mjera

Kada se promatraju izrečene sigurnosne mjere, koje imaju za svrhu dodatno pojačati izrečenu kaznu zatvora, može se zaključiti da suci uglavnom kod ovog kaznenog djela izriču jednu ili više sigurnosnih mjera, no obzirom na narav i vrstu kaznenog djela zabrana približavanja izrečena je u svega 3,77 %. U najvećoj mjeri je izrečena sigurnosna mjera obveznog liječenja od alkohola i to kod 32,1 % ispitanika, dok je mjera obveznog psihijatrijskog liječenja izrečena kod 16,98 % ispitanika. Sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana te obveznog liječenja od alkohola ili droge izvršavaju se u

zatvorima odnosno kaznionicama u koje se upućuju, dok se sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja provodi u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu.

Grafikon 12. Ranija kriminalna aktivnost

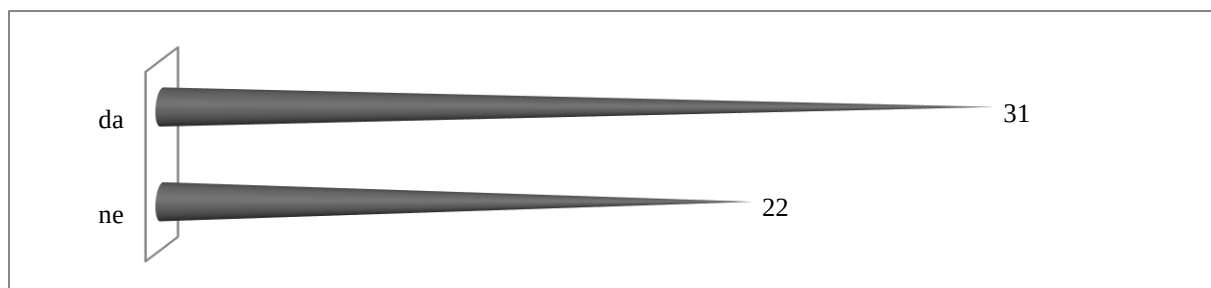

Mean (2,25) Median (3) Standard deviation (0,959)

Varijable kojima se gledala ranija kriminalna aktivnost, pokazuju da je 60,38 % ispitanika ranije osuđivano, dakle, recidivista bilo da se radi o specijalnom ili generalnom kriminalnom povratu. S druge strane 35,84 % ispitanika nije ranije bilo osuđivano. Standardna devijacija je 0,959.

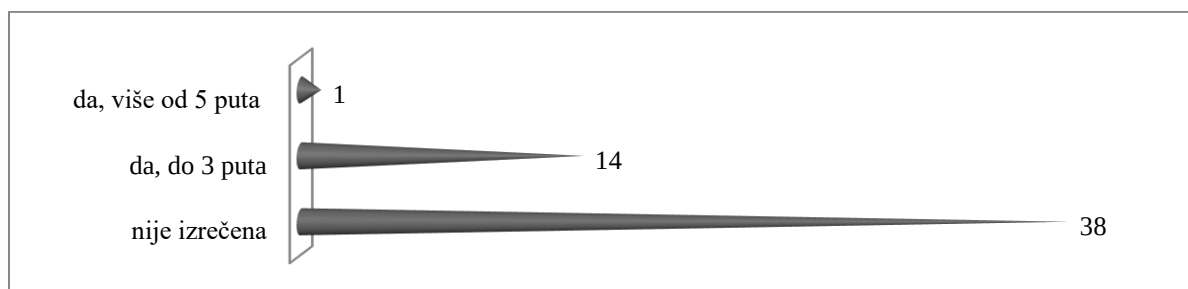
Grafikon 13. Ranije prekršajno kažnjavan

Analizirajući dobivene rezultate iz grafikona 13 može se vidjeti da je 58,50 % ispitanika ranije imalo izrečenu neku od prekršajnih sankcija. Standardna devijacija iznosi 0,497.

Mean (1,58) Median (2) Standard deviation (0,497).

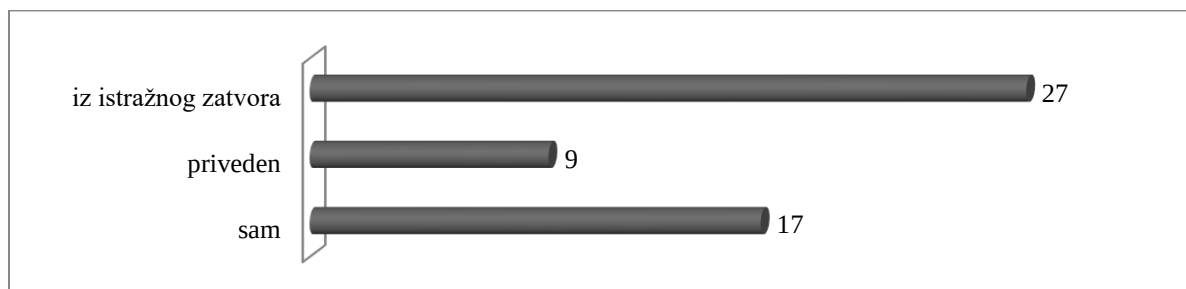
Grafikon 14. Ranije izrečena kazna zatvora

Mean (1,30) Median (1) Standard deviation (0,503)

Zanimljiv je podatak da je nešto manje od tri četvrtine ispitanika kojima je ovo prvi puta da je izrečena kazna zatvora, dok je 28,30 % ispitanika već ranije imalo izrečenu kaznu zatvora. Standardna devijacija je 0,503.

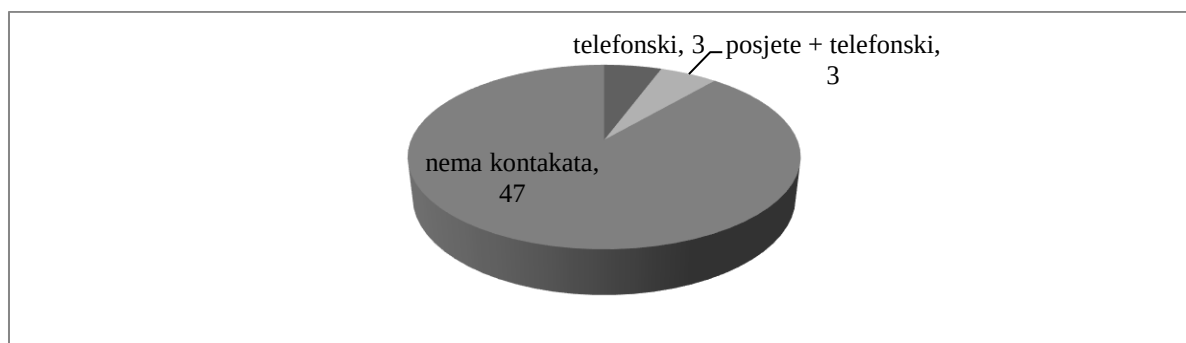
Grafikon 15. Način dolaska na izdržavanje kazne

Mean (2,19) Median (3) Standard deviation (0,900)

Najveći broj ispitanika dolazi iz istražnog zatvora, dakle nakon počinjenog kaznenog djela nisu bili na slobodi, te je takvih više od polovine. Privedenih (po raspisanom nalogu za sprovođenje ili tjeralice) bilo je 16,98 %, dok je onih koji su samostalno došli na izdržavanje kazne zatvora bilo 32,07 %. Standardna devijacija za ovu varijablu iznosi 0,900.

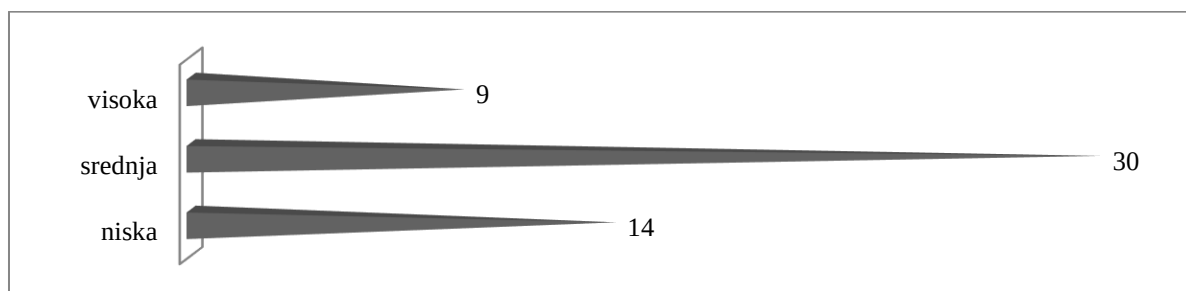
Grafikon 16. Kontakt sa žrtvom tijekom boravka u Centru za dijagnostiku

Mean (2,00) Median (2) Standard deviation (0,340)

Promatrajući podatke iz grafikona 16, može se zaključiti da velika većina ispitanika nije imala nikakvih kontakata sa žrtvom ovog kaznenog djela, odnosno njih 88,7 %, dok su preostalih 11,3 % u zatvoru imali telefonski kontakt sa žrtvama, odnosno i telefonski kontakt i posjete.

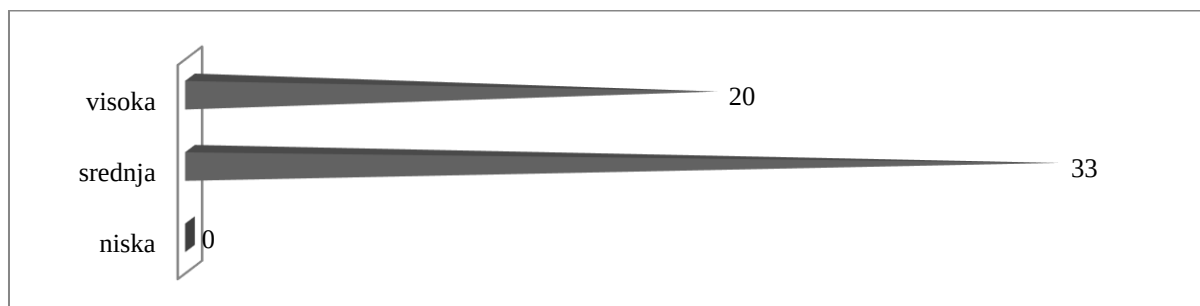
Grafikon 17. Procjena sigurnosnog rizika tijekom izdržavanja kazne zatvora

Mean (2,30) Median (3) Standard deviation (0,868)

U Centru za dijagnostiku se između ostalih procjena vrši i procjena sigurnosnih rizika, pa je tako onih koji su procijenjeni srednje rizičnima tijekom izdržavanja kazne zatvora, dakle unutar penalnih uvjeta 56,60 %, visoko rizičnih je bilo 16,98 %, dok je nisko rizičnih nešto više od jedne četvrtine ispitanika. Sigurnosna procjena unutar penalnog sustava značajno utječe i na stupanj sigurnosti kaznenog tijela u koje će zatvorenik nakon dovršene dijagnostičke obrade i procjene biti upućen.

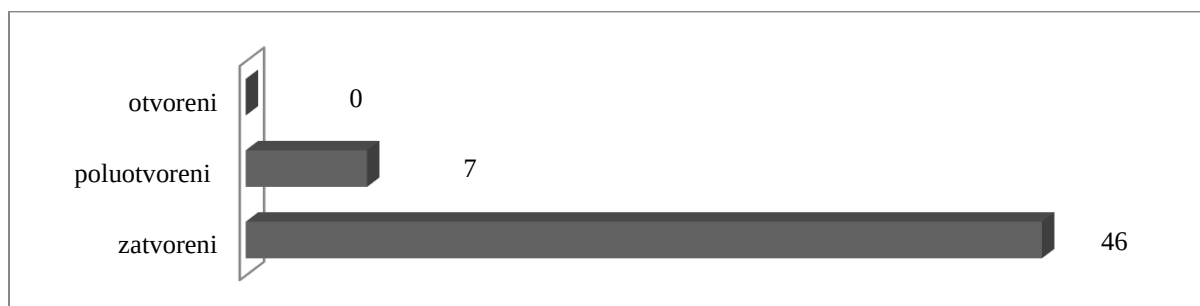
Grafikon 18. Procjena rizičnosti za kriminalni povratak (prognoza Stručnog Tima)

Mean (1,38) Median (1) Standard deviation (0,489)

Promatrajući podatke iz grafikona 18 uglavnom se radi o srednjoj 62,26 % odnosno visokoj rizičnosti za kriminalni povratak 37,74 %.

Grafikon 19. Uvjeti izdržavanja kazne u koje je ispitanik upućen

Mean (1,13) Median (1) Standard deviation (0,342)

Sukladno rezultatima iz grafikona 17 i 18, relativno najveći broj ispitanika 86,79 % upućen je u zatvorene penalne uvjete na daljnje izdržavanje kazne zatvora, dok je njih 13,21 % upućen u poluotvorene uvjete izdržavanja kazne zatvora.

ZAKLJUČAK

Nasilje u obitelji postoji i postojat će u budućnosti, no može se zaključiti da je međunarodna zajednica te sama Republika Hrvatska u svojoj suvremenoj kazneno pravnoj praksi puno napravila na zaštiti od nasilja u obitelji. No, s druge strane postoji i tamna brojka odnosno oni koji nisu (još nisu) procesuirani, no osnaživanjem te edukacijom, doista se treba i može djelovati da počinitelji ovog kaznenog djela ne ostanu nekažnjeni.

Rad je imao za svrhu i cilj između ostalog prikazati karakteristike počinitelja kaznenog djela nasilja u obitelji, stoga se temeljem provedenog empirijskog istraživanja može zaključiti sljedeće: počinitelji su osobe mlađe životne dobi (59%) i to osobe od 18 do 39 godina. Radi se o trenutno neoženjenim osobama (45,3%) ili su se nakon počinjenog kaznenog djela razveli odnosno prekinuli izvanbračnu zajednicu. Uglavnom se radi o roditeljima (64,15%) koji imaju barem jedno dijete. Relativno najveći broj njih je završio do zaključno srednje škole (87%). Radi se o počiniteljima koji su uglavnom vlasnici stambenog prostora, te oni kojima kada su osuđeni biva izrečena kazna zatvora u trajanju do dvije godine (90,6%). Počinitelji uglavnom borave u istražnom zatvoru, a najveći broj i biva upućen na izdržavanje kazne po pravomoćnosti presude, baš iz istražnog zatvora. Dobra je praksa da suci u

sudskom postupku počiniteljima uglavnom izriču sigurnosne mjere, u najvećem broju sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od alkohola ili droge, potom i mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja (16,98%), dok je mjera zabrane približavanja izrečena kod samo dva ispitanika. Počinitelji ovog kaznenog djela su uglavnom već imali evidentiranu kriminalnu karijeru, odnosno i ranije su prekršajno kažnjavani, a njih (28,30%) već je ranije imalo izrečenu kaznu zatvora. Također ovakvi počinitelji uglavnom nisu imali gotovo nikakve kontakte sa žrtvama kaznenog djela, no isto treba uzeti kao rezervu, obzirom da se radi o prvim mjesec ili nešto više dana boravka na izdržavanju kazne u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, nakon čega slijedi upućivanje u kazneno tijelo gdje će nastaviti izdržavati kaznu, dakle u samom početku što je i razumljivo nije preispitivana mogućnost za korištenje bilo kojeg oblika izvanzastvorskih pogodnosti. Kada se promatra rizičnost počinitelja kaznenog djela da se zaključiti da je relativno najviše njih procijenjeno srednje rizičnima za boravak u penalnim uvjetima, te srednje rizičnima (62,26%) za budući kriminalni povrat. Također počinitelji ovog kaznenog djela bivaju upućeni odnosno kaznu izdržavaju u kaznionicama/zatvorima zatvorenog tipa (86,79%). Kako u Republici Hrvatskoj nema u novije vrijeme sličnih istraživanja, ovo istraživanje može predstavljati i preporuku budućim istraživačima u smislu obuhvata šireg i većeg broja ispitanika.

POPIS LITERATURE

1. Cifrić, Ivan (2009). Kultura i okoliš. Zaprešić: Visoka škola za poslovanje i upravljanje s pravom javnosti „Baltazar Adam Krčelić“, str.144
2. Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama, https://www.zagreb.hr/User_DocsImages/ljudska_%20prava/2017/ravnopravnost%20spolova/Deklaracija%20o%20uklanjanju%20nasilja%20nad%20%C5%BEena ma.pdf (01.svibnja 2025.)
3. Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne Novine, Međunarodni ugovori 18/97,6/99,14/02,13/03,9/05,1/06,2/10,13/17
4. Gasmi, G., & Prlja, D. (2024). Nasilje nad ženama u međunarodnom pravu, str.13
5. Grozdanić, V., Škorić, M. i Vinja, I. (2010). Nasilje u obitelji u svjetlu promjena Kaznenog zakona. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 17 (2), str.670
6. Grubišić-Ilić, M., Kozarić-Kovačić, D., Nasilje u obitelji – medicinski i pravni mehanizmi za zaštitu djece od zloporabe sredstava ovisnosti i zlostavljanja, Zagreb, 2001, str. 75-79
7. Hacker, F. (1971). Aggression - Die Brutalisierung der modernen Welt, Beč: Molden
8. Hrabri telefon <https://odrasli.hrabritelefon.hr/clanci/nasilje-u-obitelji/> (19.travnja 2025.)
9. Istanbulska konvencija https://sh.wikipedia.org/wiki/Istanbulska_konvencija (19.travnja 2025.)
10. Klasnić, K. (2011); Ekonomsko nasilje nad ženama u intimnim vezama u hrvatskom društvu – konceptualne postavke, Socijalna ekologija Zagreb, Vol. 20 (2011.), No. 3, str.336
11. Konvencija o pravima djeteta, https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o20pravima_20djeteta_full.pdf (28.travnja 2025.)
12. Krug EG, Dahlberg LL, Mercy JA, Zwi AB, Lozano RE (2002) World health report on violence and health. Geneva: WHO
13. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, https://pravamanjina.gov.hr/User_DocsImages/arhiva/pdf/medjunarodni/medjunarodni_pakt_o_gradjanskim_i_politickim_pravima.pdf (02.svibnja 2025.)
14. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava,obitelji i socijalne politike <https://mrosp.gov.hr/istaknute teme/obitelj-i-socijalna-politika/obitelj-12037/nasilje-u-obitelji-12046/12046> (18.travnja 2025.)
15. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Protokol o postupanju u slučaju obiteljskog nasilja. Zagreb https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna_%20politika/Protokol%20o%20postupanju%20u%20slu%C4%8Daju%20nasilja%20me%C4%91u%20djecom%20i%20mla dima.pdf (03.svibnja 2025.)
16. Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije <https://mpudt.gov.hr/obavjestavanje-zrtve-o-samostalnom-izlasku-zatvorenika-ili-kaznjenika/24305?lang=hr> (1.svibnja 2025.)
17. Ministarstvo unutarnjih poslova RH <https://mup.gov.hr/online-prijave/zastita-djece-i-obitelji/nasilje-u-obitelji-281678/sto-je-nasilje-u-obitelji-281730/281730> (01.svibnja 2025.)
18. Mouradian, Vera E. (2000). Abuse in Intimate Relationships: Defining the Multiple Dimensions and Terms. National Violence Against Women Prevention Research Center. URL: <http://www.musc.edu/vawprevention/research/defining.shtml> (01.svibnja 2025.)

19. Odluka o objavi Opće deklaracije o ljudskim pravima, Narodne Novine 12/09
20. Pravilnik o obavještanju žrtve o samostalnom izlasku zatvorenika ili kažnjenika Narodne Novine 81/23
21. Rittossa, D., & Vasiljević, S. (2023). Nasilje nad ženama i nasilje u obitelji, Rodna ravnopravnost: pravo i politike / Vasiljević, Snježana (ur.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, 2023. str. 121-160
22. Rubenser, Lorie (2007). Worldwide sociolegal precedents supporting domestic violence from ancient to modern times. U: Jackson, Nicky Ali (ur.): Encyclopedia of Domestic Violence (str. 733-737). New York i London: Routledge.
23. Swearingen, Elizabeth (2003). Aggression: Feminist Perspective. Encyclopedia of Murder and Violent Crime. SAGE Publications. URL: http://www.sage-ereference.com/vio-lentcrime /Articl e_n5 .html (11.travnja 2025.)
24. The jamovi project (2022) Jamovi. (Version 2.3.) Computer Software, Retrieved from <https://www.jamovi.org/about.html> (01.ožujka 2025.)
25. UN General Assembly (1993). Declaration on the Elimination of Violence against Wo-men, A/RES/48/104. URL: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f25d2c.html> (17.travnja 2025.)
26. Vlada Republike Hrvatske. Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji, [https:// mros p .gov . hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Nacionalna%20strategija%20zastite%20od%20nasilja%20u%20obitelji%20za%20razdoblje%20do%202017.%20do%202022.%20godine.pdf](https://mros.p.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Nacionalna%20strategija%20zastite%20od%20nasilja%20u%20obitelji%20za%20razdoblje%20do%202017.%20do%202022.%20godine.pdf) (18.travnja 2025.)
27. Zečević, I. (2010). Priručnik – program prevencije vršnjačkog nasilja u školama, Banja Luka
28. Zakon o kaznenom postupku Narodne Novine 152/08, 76/09, 80/11, 121/11 - pročišćeni tekst, 91/12 - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19 i 80/22)
29. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Narodne novine 137/09, 70/17

WOMEN VICTIMS OF CRIMINAL OFFENSES - presentation and characteristics of PERPETRATORS OF CRIMINAL OFFENSES OF FAMILY VIOLENCE

Ph.D. sc. Ivica Luketić title lecturer

Ministry of Justice and Administration, Directorate for the Prison System and Probation, Center for Diagnostics in Zagreb, Zagreb, dr. Luje Naletilića 1

Abstract: Violence against women as physically weaker beings is a ubiquitous phenomenon since the distant past that was not previously sanctioned, but over time, women victims have gained their place in criminal policy, and today we can talk about more significant protection of women victims of violence. As various forms of violence appeared, there were also changes in the legal regulations for punishing perpetrators of violence against women. Thus, female victims are declared as persons who have suffered certain damage caused by a criminal act. Violence against women is also defined in the Declaration on the Elimination of Violence against Women. Family violence includes the use of physical violence (corporal punishment or putting the victim in a humiliating position), psychological violence (which threatens the dignity of the victim), economic violence, and sexual violence. The paper consists of two parts; introductory and research part. In the introductory part, the author gives a short introduction to victimology, presents and analyzes individual international and domestic sources of protection against domestic violence. On the other hand, the author shows the characteristics of perpetrators of criminal acts in the family, where women are the victims. The aim and purpose of the work is the analysis of the policy of punishing perpetrators of crimes against women, as well as the analysis of the imposed sentences and certain special obligations. In accordance with the above, the basic research question is asked: What are the characteristics of perpetrators of the criminal act of domestic violence. Empirical research for the purposes of writing the paper was carried out using the questionnaire method on the population of prisoners who were serving a prison sentence in the Republic of Croatia during the year 2024 due to the initiation of the criminal offense referred to in Art. 179.a of the Criminal Code of the Republic of Croatia (Narodne Novine 125/11). The questionnaire was arranged in such a way that the collected data were suitable for the application of multivariate data analysis. In order to better clarify the statistically obtained results, a qualitative method and a meta analysis will be used. In the paper, the author gives his comments, warnings and possible recommendations for future research.

Keywords: women, family, victims, criminal act, perpetrators of criminal act